

Móré Tünde

Átláthatóság

Mécs Anna második novelláskötete, a Kapcsolati hiba húsz novellát tartalmaz, amelyekből 12 a Könyvesblogon indított, havonta jelentkező tárcasorozat darabjaként volt először olvasható. Tárcasorozatból készült kötetre az utóbbi évtizedben több példát is találhatunk, Tóth Krisztina Hazaviszlek, jó?-ja mellett említhetjük Parti Nagy Lajos több folytatást megélt Fülkefor-sorozatát, de Darvasi László Magyar sellőjének részletei is tárcák voltak, mindhárom jellemzően a közéleti állapotokra reflektált. Míg Szabó T. Anna Töréleszt című az írásai először a Nők Lapjában jelentek meg, és a női szerepekre, a női kiszolgáltatottságra koncentrált. Mécs Anna sorozata egy másik, nem kevésbé társadalmi fókuszra választott, azt, hogy „milyen hatással van az emberi viszonyokra a technológia.” Ezzel a döntéssel az utóbbi évek egyik slágertémáját dolgozzák fel a novellák, és ez lesz a fő összekötő kapocs is a szövegek között.

A Kapcsolati hiba novellái jellemzően néhány oldal terjedelműek, rövid élethelyzetekre építenek – hasonlóan a szerző előző kötetéhez, a Gyerekzárhoz. A harmadik személyű elbeszélés mód belső fókuszációval alakítja ki a szereplők nézőpontját, legtöbbször a technika segítségével konstruált látszat mögé pillant be. Ez a látszat sokféle lehet, véleményem szerint az a közös bennük, hogy valamilyen vélt vagy valós hibát, hiányt, szégyent vagy hátrányt próbálnak vele igazítani a szereplők. A külföldön élő vagy éppen itthon boldogulni próbáló fiatal felnőttek, a 21. századhoz alkalmazkodni vágyó idősebb korosztály, szülők és gyermekek a szereplői Mécs Anna történeteinek. Ezek néha hétköznapi tragédiák, néha pedig megmosolyogtató anekdoták, a szövegeknek a két minőség közötti váltások adnak keserű hangulatot.

A technológia számtalan variációjával találkozunk a Kapcsolati hiba lapjain. A Tinder (Robbantott hal) és az Instagram (Drexit) mellett ott van okoslakás (Ha Anyukát is felokosíthatnám), az okosvibrátor (Lorenzó bejut a várba) és az okosgyűrű (Az álmaidat is add nekem), a multik kommunikációs kontrollja (A megértés puffjai), de a téma lehetőségét ad a hosszútávú hatások és az erre adott reakciók bemutatására is (Műanyagmentes falafelgolyók, Szerény javaslat). Az árnyalt történetek a technológia apropóján reflektálnak generációs problémákra és kérdésekre. Az, hogy a támogató appok és okoseszközök ellenére egyre nehezebbé, vagy éppen lehetetlenné válik a kommunikáció közhelyes állításnak számít, de Mécs Anna érzékenyen mutatja be ennek társadalmi vetületét is (Prémium felhasználók).

Egy olyan világot teremtenek a szövegek, amelyekben a látszat lesz mindennél fontosabb, ennek lelepleződése pedig tragédia. A Műanyagmentes falafelgolyók karaktere például azért kap pánikrohamot, mert kiderülhet, hogy nem teljesen műanyagmentes a július. A novellák egy része az egymástól távol élők kapcsolattartását járja körül, ennek mindenféle nehézségével. Egy kapcsolat kiüresedését mutatja meg a Lorenzó bejut a várba, miközben a szexuális sztereó-

típiákat is felcseréli a szöveg; a családok-barátok vég nélküli megkímélését segíti, hogy az Instagram posztok beállíthatók több évre előre (Drexit). Utóbbi címe finom iróniával játszik el a Brexit körüli káosz és a beteg Dorottya tervei közötti ellentéttel. A Vált-suk le a Nagypapát éppen fordított logika mentén épül fel: a családban elhatalmasodó pártoskodás, – ami kísértetiesen emlékeztet a magyarországi közélet állapotára – miatt költözik külföldre a novella főszereplője.

Alapvetően városi történetek ezek, a vidék úgy jelenik meg, ahol ezek a szereplők nem akarnak, de nem is tudnak élni. A Menekülő állatokban a vidéken rendezett csapatépítő eseményei párhuzamba kerülnek a frissen kinevezett vezető, Tünde képességeivel. A föld nyelje el pedig felhasználja a jól ismert topozokat, amely a vidéken csetlő-botló, egyedülálló városi nőhöz kapcsolódik, azzal tetőzve, hogy teátrális, és kissé kiszámítható jelenetben szabadul meg a mindezt jelképező állandóan csörgő telefontól. Más szemszögből dolgozza fel az egyedülálló létet a Robbantott hal, amely abból a helyzetből indul ki, hogy a fiatal felnőtt tanítja édesanyját tinderezni, és a szülő-gyermek szerepcserével játszik, amely egészen odáig megy, hogy a gyermek lesz édesanyja „hangja” a beszélgetésekben, hogy később a helyét is átvegye.

A technológiai fejlődéssel jár rengeteg adat és információ, ezekkel pedig az is, hogy egyre kisebb az a személyes tér, amit nem regisztrálnak valamilyen platformon. Erre a problémára a kötet egy-egy szövege úgy kérdez rá, hogy létezik-e teljes kontroll, van-e mindent látó és tudó Nagy Testvér? A megértés puffjai karkai hangulatú munkahelyén a belső chat és a hozzá tartozó rendszerüzenetek kifinomult kommunikációs javaslatai a frusztrációk és mérgező környezet felszámolása helyett éppen annak állandó fenntartóivá lesznek. A történet intímabb és ijesztőbb változata Az álmaidat is add nekem, amelyben az alkalmazással összekötött gyűrű a férj feleség fellett gyakorolt teljes kontrolljának az eszköze lesz: „A telefonodon ott az alkalmazás, mondta András. Tehát a telefonjában turkált. Vajon máskor is nézgette-e, vajon látta-e azokat az üzeneteket is, amiket piszkoztatban hagyott, és nem küldött el Csabának. Vajon András többet tud róla, mint gondolná. Vajon az, hogy tudja a kódját feljogosítja, hogy ezt csinálja.” A novellák azonban nem csak a mindenhol megjelenő ellenőrzésről szólnak, hanem arról is, hogy valójában lehetetlen vállalkozásról van szó, a teljes láthatóság mindössze a felszínen létezik. A technológiai kaleidoszkópot szerencsésen töri meg A sirály, ahol Eszter viselkedésének állandó szabályozása, párjának és családtagjainak folyamatos jó tanácsai ellen

lázad azzal, hogy nem használja a GPS-t a vezetéshez. Természetesen csak akkor, amikor a mellette ülő férfi lehunyja a szemét.

A telefonhoz fűződő személyes viszonyunkat több szöveg is központi motívumként használja, ennek a témának egy újabb változata a V. „Szalay bele akar nézni a mobilomba.” A nyitómondat érzékelteti, hogy mennyire erős határsértésről van szó, egyben pedig az ellenpontját jelenti annak, hogy egy sokkal súlyosabb határsértésről, a fiatal diák-fiatal tanár közötti kapcsolatról van szó, a novella tulajdonképpen „maga-mentség”.

Az eddigi példákból látható, hogy noha számtalan változatban, de mégis ugyanarra a vélt, vagy valós félelemre építenek a szövegek: a technológia ahe-lyett, hogy közelebb hozna minket, éppen elszigetel, vagy éppen az a probléma, amit megoldani vágyunk, megmarad, és a technológia csupán a kényelem és a kontroll illúzióját nyújtja. Ez utóbbira példa a Lorenzó bejut a várba, ahol a távkapcsolat vergődését az sem tudja elleplezni, hogy egyre kifinomultabb segédeszközöket használnak, a Prémium felhasználókban a szegénység az, amit takargatna az állásra pályázó karakter, hogy aztán az általa használt applikáció fedje fel a társadalmi különbséget. „Az egyetemen a beadandóíró program szinte helyettük megírta a beadandókat a betáplált források alapján; a vizsgákon eleinte még apró fülesekön keresztül súgtak egymásnak, később ezt a beszédjavító applikációt használták, amire nekik már egyetemistaként adtak pénzt a szülei. Én meg csak most tudom kipróbálni ezt az ingyenes változatot, ahol 200 szó után jön a reklám.” Ez utóbbiban egészen odáig jutunk, hogy az alkalmazás átveszi az emberi nyelv helyét, tulajdonképpen ideig-óráig az emberi test részévé válva. A Save game a szerepjátékok jellegzetes adatsorát („ÉN: életerő: 50; intelligencia: 90; varázszerő: jelenleg 0, de remélem hamarosan 100.”) használja fel, hogy érzékeltesse a család tragédia – súlyosan beteg édesanyja – hatását, ahol a varázszerő és a varázsnelv is kevésnek bizonyul, hiába birkózik meg közben az egyik személyes problémájával is a szereplő.

A Kapcsolati hiba legjobb írásai a technológia szerepe mellett a generációk közötti átrendeződésről, társadalmi szerepekről és változásról, társas és társtalán magányról, látszatról és láttatásról szólnak. Mécs Anna második kötete változatos narrációval, rétegzett prózájával éri el, hogy a sokszor ismerős helyzetek és történetek mondjanak valami lényegeset a 21. század elejének kapcsolatairól.

(Mécs Anna: Kapcsolati hiba, Scolar Kiadó, 2020)